

**Prof. dr hab. ANTONI TAJDUŚ**

Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie

## **ROLA I ZADANIA CENTRALNEJ KOMISJI DO SPRAW STOPNI I TYTUŁÓW W POSTĘPOWANIACH AWANSOWYCH**

W dniu 1 stycznia 2013 r. rozpoczęła się VIII kadencja Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów (dalej Centralna Komisja lub CK). Około 70% obecnego składu Centralnej Komisji to osoby, które do tej pory nigdy tej funkcji nie pełniły; ten stan rzeczy wynika, między innymi, z ograniczenia wieku członków Centralnej Komisji do 70 lat. Takie rozwiązanie nie wydaje się korzystne; w wyniku wprowadzenia wspomnianego ograniczenia wieku wielu naukowców o wybitnych osiągnięciach i doświadczeniu utraciło możliwość pracy w Centralnej Komisji. Aktualnie CK liczy 228 członków i jest podzielona na 7 sekcji:

**Sekcja I – nauki humanistyczne i społeczne**, przewodniczący prof. Bogusław Śliwerski z Akademii Pedagogiki Specjalnej.

**Sekcja II – nauki ekonomiczne**, przewodniczący prof. Bogdan Nogalski z Uniwersytetu Gdańskiego.

**Sekcja III – nauki biologiczne, rolnicze, leśne i weterynaryjne**, przewodniczący prof. Wojciech Budzyński z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

**Sekcja IV – nauki medyczne**, przewodniczący prof. Michał Tendera z Śląskiego Uniwersytetu Medycznego.

**Sekcja V – nauki matematyczne, fizyczne, chemiczne i nauki o Ziemi**, prof. Zbigniew Florjańczyk z Politechniki Warszawskiej.

**Sekcja VI – nauki techniczne**, prof. Roman Barlik z Politechniki Warszawskiej.

**Sekcja VII – sztuki**, prof. Stanisław Krawczyński z Akademii Muzycznej w Krakowie.

Całością kieruje 11-osobowe Prezydium Centralnej Komisji w składzie: przewodniczący – prof. Antoni Tajduś, zastępcy przewodniczącego – prof. Tomasz Borecki, prof. Jerzy Szaflik, sekretarz – prof. Hubert Izdebski, oraz przewodniczący poszczególnych sekcji.

Minęły prawie trzy lata funkcjonowania Centralnej Komisji w obecnym składzie, jest to zatem dobry moment na krótkie podsumowanie jej pracy i przedstawienie problemów, zwłaszcza że w tym okresie nastąpiły trzy (!!!) kolejne nowelizacje ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (ustawa ta została gruntownie znowelizowana 18 marca 2011 oraz następnie 11 lipca 2014 i 25 czerwca 2015). Konsekwentnie zmienione zostały również rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego związane z ustawą. Nie ułatwiło to pracy Centralnej Komisji, lecz, wręcz przeciwnie – niezwykle ją skomplikowało.

Jedną z pierwszych decyzji Prezydium Centralnej Komisji dotyczyła uaktualnienia list recenzentów w wymienionych wyżej sekcjach. Przyjęto następujący tryb tworzenia tych list: reprezentanci poszczególnych dyscyplin naukowych w kolejnych sekcjach sporządzili listy recenzentów; listy te zostały następnie scalone. Powstałe w ten sposób listy recenzentów sekcji podlegają ciągłej weryfikacji – recenzenci, których recenzje nie odpowiadają wymogom określonym w przepisach prawa, niedotrzymujący terminów lub kilkakrotnie odmawiający wykonania recenzji, są z nich usuwani. Zostały też sformułowane zalecenia dla recenzentów, dotyczące przygotowania recenzji habilitacyjnych i profesorskich, a w przypadku superrecenzji wniosków profesorskich – ich prezentacji na posiedzeniach poszczególnych sekcji.

Przed rozpoczęciem VIII kadencji system informatyczny, wykorzystywany w CK, oparty był na starym systemie operacyjnym DOS. System ten bezwzględnie należało zastąpić nowym. Zatem po półtorarocznym przygotowaniu (zakup sprzętu, przygotowanie oprogramowania i przeszkolenie pracowników) wprowadzony został nowy system (WINDOWS), umożliwiający usprawnienie pracy Centralnej Komisji (m.in. ułatwia korzystanie z bazy POLO-nu). Dużym problemem CK jest brak zatrudnionego na etacie informatyka. Taka instytucja, jak Centralna Komisja, nie może przecież funkcjonować bez odpowiedniego zaplecza informatycznego.

Każdego roku Centralna Komisja rozpatruje kilka tysięcy różnego rodzaju spraw, podlegających jej kompetencjom. W poniższych tabelach w sposób syntetyczny przedstawiono najważniejsze z nich, którymi Centralna Komisja zaj-

mowała się w latach: 2012 (tab. 1), 2013 (tab. 2), 2014 (tab. 3). Do obowiązków CK należały ponadto sprawy nieujęte w poniższych tabelach, np. prowadzenie korespondencji, między innymi wyjaśniającej stanowisko CK w konkretnych zagadnieniach, udział w postępowaniach sądowych itp.

**Tabela 1. Liczba i rodzaj spraw rozpatrywanych przez Centralną Komisję w 2012 r.**

Lp.	Rodzaj sprawy	Ogółem	Pozytywnie	Negatywnie
1.	Decyzje w sprawie nadania tytułu profesora	857	824	33
2.	Ocena decyzji rektora wynikającej z art. 21a	21	8	13
3.	Uprawnienia do nadawania stopni	97	68	29
4.	Odwołania od uchwał RW/RN	90	39	51
5.	Wybór recenzentów w postępowaniu o nadanie tytułu profesora	760	760	0
6.	Wybór recenzentów w przewodach habilitacyjnych	1407	1394	13
7.	Postępowania habilitacyjne	720	720	0
8.	Inne (np. odwołania od decyzji CK w sprawie o tytuł profesora bez habilitacji)	66	43	23
9.	Razem	4018	3856	162

**Tabela 2. Liczba i rodzaj spraw rozpatrywanych przez Centralną Komisję w 2013 r.**

Lp.	Rodzaj sprawy		Ogółem	Pozytywnie	Negatywnie
1.	Decyzje w sprawie nadania tytułu profesora	wg ustawy do 2011 r.	689	656	47
		wg ustawy po 2011 r.	10	10	0
2.	Ocena decyzji rektora wynikającej z art.21a		21	11	10
3.	Uprawnienia do nadawania stopni		64	44	20

cd. tab. 2

Lp.	Rodzaj sprawy	Ogółem	Pozytywnie	Negatywnie
4.	Odwołania od uchwał RW/RN	79	35	44
5.	Wybór recenzentów w postępowaniu o nadanie tytułu profesora	1578	1572	6
6.	Wybór recenzentów w przewodach habilitacyjnych	2443	2429	14
7.	Postępowania habilitacyjne	1101	1101	0
8.	Inne (np. odwołania od decyzji CK)	36	23	13
9.	Razem	6021	5881	154

**Tabela 3. Liczba i rodzaj spraw rozpatrywanych przez Centralną Komisję w 2014 r.**

Lp.	Rodzaj sprawy	Ogółem	Pozytywnie	Negatywnie	
1.	Decyzje w sprawie nadania tytułu profesora	wg ustawy do 2011 r.	1039	1000	39
		wg ustawy po 2011 r.	43	43	0
2.	Ocena decyzji rektora wynikającej z art. 21a	24	15	9	
3.	Uprawnienia do nadawania stopni	61	43	18	
4.	Odwołania od uchwał RW/RN	106	43	63	
5.	Wybór recenzentów w postępowaniu o nadanie tytułu profesora	266	266	0	
6.	Wybór recenzentów w przewodach habilitacyjnych	421	421	0	
7.	Postępowania habilitacyjne	1431	1431	0	
8.	Inne (np. odwołania od decyzji CK)	9	7	2	
9.	Razem	3433	3285	148	

Jak można zauważyć, pod względem rozpatrywanych spraw rok 2013 był absolutnie rekordowy (6021 spraw). W porównaniu do 2012 r. ich liczba wzrosła o ponad 50%. Już w następnym roku 2014 było ich o około 43% mniej. Tak znacząca różnica jest wynikiem wzrostu liczby wniosków o wyznaczenie recenzentów w przewodach habilitacyjnych i postępowaniach o nadanie tytułu profesora, stanowiących 67% wszystkich wniosków w roku 2013; w roku 2014 wskaźnik ten zmalał do 20%. Największy udział mają tu wnioski z zakresu nauk humanistycznych i społecznych oraz prawnych i teologicznych (łącznie), stanowiące w tym czasie średnio około 32% wszystkich rozpatrywanych spraw. Dla pozostałych dziedzin nauki wskaźnik ten przedstawiał się następująco (według dziedzin rozpatrywanych w poszczególnych sekcjach):

- nauki ekonomiczne – 7%,
- nauki biologiczne, rolnicze, leśne i weterynaryjne – 13%,
- nauki medyczne, farmaceutyczne, nauki o zdrowiu i o kulturze fizycznej – 14%,
- nauki matematyczne, fizyczne, chemiczne i nauki o Ziemi – 11%,
- nauki techniczne – 16%,
- sztuka – 7%.

W roku 2015 utrzymuje się stopniowy spadek liczby spraw, którymi zajmuje się Centralna Komisja. Wnioski dotyczące większości dziedzin są rozpatrywane na bieżąco, poza naukami humanistycznymi i społecznymi oraz prawnymi i teologicznymi, w tych dyscyplinach bowiem duża liczba spraw nadal czeka na rozpatrzenie.

Wzrost liczby spraw rozpatrywanych w roku 2013 spowodowany był nowelizacją ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, dokonaną w marcu roku 2011. Ustawa ta znacznie podniosła wymagania w stosunku do naukowców występujących o nadanie tytułu profesora, jak również wprowadziła istotne zmiany w procedurze przyznawania stopnia doktora habilitowanego. Równocześnie, do dnia 30 września 2013 r. istniała możliwość wszczynania postępowań o nadanie tytułu profesora zgodnie ze zdecydowanie łatwiejszymi do realizacji przepisami sprzed nowelizacji. W tej sytuacji lawinowy wzrost liczby wniosków w roku 2013 był łatwy do przewidzenia. W porównaniu do 2012 r. największy wzrost liczby wniosków nastąpił w 2013 r. i pierwszej połowie 2014; od drugiej połowy 2014 r. zaczęła ona istotnie maleć. W liczbach przedstawia się to następująco:

- 2011 r. – 856,
- 2012 r. – 760,
- 2013 r. – 1818,

- 2014 r. – 1039,
- 2015 r. (do 31.10.2015) – ok. 500 wniosków.

Niestety, niektóre z nadesłanych wniosków były wyraźnie „przedwczesne”: uzasadnione skromnym dorobkiem naukowym kandydata po uzyskaniu habilitacji i często niewielkimi osiągnięciami w zakresie kształcenia młodych kadr naukowych. Zgodnie z wymaganiami ustawy, na tym poziomie awansu naukowego oczekuje się od kandydatów do tytułu profesora poważnych publikacji, podsumowujących stan wiedzy w określonym obszarze nauki i wytyczających kierunki dalszego jej rozwoju, publikowanych przez uznane, prestiżowe wydawnictwa naukowe o zasięgu międzynarodowym. Tymczasem uzasadnienia większości wniosków, w stosunku do których Centralna Komisja podjęła negatywną decyzję, zawierały publikacje w lokalnych czasopismach, niejednokrotnie powtórzenia z dorobku habilitacyjnego, drobne przyczynki czy rutynowe opracowania zawodowe, niewiele wnoszące w rozwój dziedziny naukowej, w zakresie której kandydat ubiegał się o profesurę. Również poziom tzw. monografii „profesorskich”, tak istotnych dla dorobku naukowego osoby występującej o nadanie tytułu profesora, nie przedstawiał się dobrze. Pojawiły się bowiem monografie bardzo słabe, a w stosunku do kilkunastu z nich wysunięto zastrzeżenia co do ich oryginalności (przypadki nierzetelności naukowej). Liczne wnioski spełniały wymagania ustawy tylko w stopniu dostatecznym, nie miały więc większych szans na pozytywne rozpatrzenie. Centralna Komisja musi postępować i postępowała według prawa obowiązującego w momencie składania wniosku. Podniesienie kryteriów, które powinni spełniać kandydaci do tytułu profesora, będące wynikiem nowelizacji z marca 2011 r., oceniam niezwykle pozytywnie, jednakże wśród wielu bardzo słusznych wymagań pojawiły się też takie, które dla przedstawicieli niektórych dziedzin nauki były trudne do spełnienia – np. w naukach humanistycznych i społecznych obowiązek odbycia staży i pozyskania grantów zagranicznych czy kierowanie zarówno polskimi, jak i zagranicznymi zespołami badawczymi. Kolejna nowelizacja ustawy, z roku 2014, urealniła wymagania w postępowaniach o nadanie tytułu profesora.

W tym miejscu chciałbym zwrócić uwagę na fakt, że niektórzy recenzenci, także członkowie Centralnej Komisji, zbyt dużą wagę, często rozstrzygającą, przypisują wskaźnikom mającym znaczenie informacyjne (np. wartość tzw. sumarycznego Impact Factor, liczba cytowań, danej osoby). Są to oczywiście wskaźniki ważne, jednakże dorobek kandydata do stopnia lub tytułu naukowego należy oceniać całościowo. Szczególną uwagę należy zwracać na znaczące osiągnięcia naukowe, przyczyniające się do rozwoju danej dziedziny wiedzy. Warto też pamiętać, iż średnie wskaźniki bibliometryczne w rozmaitych dys-

cyplinach naukowych różnią się w sposób zasadniczy. Powodem takiej sytuacji może być np. mała liczba czasopism z listy JCR w danej dyscyplinie. Bywa też, że dyscyplina jest stosunkowo „wąska” i niewielu naukowców na świecie ją uprawia. Takie i inne przyczyny powodują, że w niektórych dziedzinach (dyscyplinach) sumaryczny Impact Factor kandydatów do awansu jest stosunkowo nieduży, np. 4, 5, a w innych – znacznie wyższy: 15, 20, a nawet 50.

Kilka procent wniosków złożonych w latach 2011–2014 zostało ocenionych negatywnie, a mianowicie: w 2011 r. – 4% , w 2012 – 4%, w 2013 – 7%, w 2014 – 5%. Wydaje się, że w porównaniu do całkowitej liczby złożonych wniosków procent spraw rozpatrzonych negatywnie jest niewielki, należy jednak wziąć pod uwagę, że powyższe dane dotyczą wniosków „zakończonych ostatecznie negatywnie”. Procent ten byłby znacznie wyższy, gdyby uwzględnić fakt, iż wiele osób występuje o umorzenie postępowania zwykle wtedy, gdy recenzje są negatywne. Tylko w 2014 r. wniosków o umorzenie postępowania było kilkadziesiąt. Ponadto wiele osób, które złożyły wnioski o nadanie tytułu profesora i otrzymały negatywną decyzję Centralnej Komisji, odwołuje się od niej: najpierw do Centralnej Komisji (co wymaga powołania kolejnych recenzentów), a w przypadku ponownej odmowy – do sądu. Pozytywna dla skarżącego decyzja sądu powoduje, że Centralna Komisja, wykonując wyrok sądowy, zobowiązana jest wniosek ponownie rozpatrzyć. Z tych powodów niektóre wnioski są rozpatrywane przez kilka lat, a wiele z nich do dzisiaj nie zostało zakończonych. Tylko w latach 2012–2014 od decyzji Centralnej Komisji odwołało się około 30% negatywnie ocenionych kandydatów do tytułu profesora (lub rad, które tych kandydatów wysunęły).

Nowelizacja ustawy z roku 2011, która zmieniła, a moim zdaniem – obniżyła, wymagania w stosunku do osiągnięć osób starających się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego, nie spowodowała znaczącego wzrostu liczby wniosków o powołanie komisji habilitacyjnych. Dokładna analiza tego zjawiska pokazuje, że w przypadku niektórych dyscyplin liczba takich wniosków zwiększyła się znacznie, w innych zaś utrzymała się na poziomie podobnym do poprzednich lat, a nawet zmalała. Sumarycznie, w porównaniu do lat 2011, 2012, w roku 2013 nastąpił blisko dziesięcioprocentowy wzrost liczby wniosków o powołanie komisji i wyznaczenie recenzentów w przewodach habilitacyjnych, w kolejnych zaś latach: 2014, 2015, zaznaczył się ponad trzykrotny spadek takich wniosków; prezentują to poniższe liczby:

- 2011 r. – 4425,
- 2012 r. – 4417,
- 2013 r. – 4684,

- 2014 r. – 1431,
- 2015 r. – ok. 1300 (do 31.10.2015).

Zmiana wymagań w stosunku do osiągnięć naukowych kandydatów do stopnia doktora habilitowanego, a także przeniesienie pełnej odpowiedzialności za nadawanie tego stopnia na Rady Wydziałów lub Rady Naukowe spowodowały, niestety, duże różnicowanie w poziomie habilitacji – od stojących na bardzo wysokim poziomie, po takie, których poziom można określić jako bardzo niski, niewystarczający – naszym zdaniem – do nadania stopnia doktora habilitowanego. Niestety, nie wszystkie Rady Wydziałów i Rady Naukowe dbają o odpowiedni poziom habilitacji, zapominając, że nadanie stopnia doktora habilitowanego osobie, która na taki stopień nie zasługuje, może prowadzić do zahamowania rozwoju danej dyscypliny w macierzystej jednostce. Doktor habilitowany, którego dalsza kariera naukowa stoi pod znakiem zapytania, nie zgromadzi wokół siebie wybitnie uzdolnionych doktorów czy magistrów.

Zgodnie z aktualnie obowiązującym prawem, stopień doktora habilitowanego nadaje Rada Wydziału lub Rada Naukowa; Centralna Komisja nie ma wpływu na decyzje tych gremiów, ma jedynie częściowy wpływ na wybór komisji habilitacyjnej, której opinia stanowi podstawę dla decyzji Rady Wydziału lub Rady Naukowej. Komisja habilitacyjna składa się z 7 osób: 3 osoby proponuje Rada Wydziału lub Rada Naukowa (sekretarz, recenzent, członek komisji), a 4 – Centralna Komisja (przewodniczący, 2 recenzentów, członek komisji). Regułą jest, że osoby zaproponowane do komisji habilitacyjnej przez Radę Wydziału (Radę Naukową) są pracownikami danej jednostki naukowej (wydziału). Sekcje Centralnej Komisji dokładają oczywiście należytej staranności – zgodnie z wiedzą, jaką w danym momencie dysponują – aby członkowie komisji habilitacyjnej byli bezstronni i obiektywni. Głosowania komisji habilitacyjnych są czasami niejednoznaczne: pozytywne (np. 4:3), ale także negatywne (np. 3:3, 3:4), a czasami jednoznacznie negatywne (np. 2:5, 1:6, 0:7). Niekiedy, pomimo takich wyrażonych w głosowaniu wątpliwości komisji habilitacyjnych, głosowania Rad Wydziałów lub Rad Naukowych są jednoznacznie pozytywne. Skoro jednak cała procedura habilitacji została przeprowadzona prawidłowo i zgodnie z przepisami, Centralna Komisja nie może odebrać nadanego stopnia, mimo iż ma uzasadnione zastrzeżenia do poziomu habilitacji. Centralna Komisja może zajmować się daną habilitacją tylko w przypadku odwołania, złożonego przez kandydata niezadowolonego z decyzji Rady Wydziału lub Rady Naukowej. Oczywiście odwołania składają tylko te osoby, które nie uzyskały stopnia doktora habilitowanego. Istnieje zatem w postępowaniu habilitacyjnym niespójność. Na prezydium Centralnej Komisji podjęliśmy decyzję, że wszystkie Rady Wydziałów i Rady Naukowe,

do których mamy zastrzeżenia związane z przeprowadzaniem procedury habilitacyjnej lub poziomem nadawanych habilitacji, będą kontrolowane w pierwszej kolejności. Jeśli zostaną stwierdzone nieprawidłowości, ich uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego będą ograniczane (zawieszenie uprawnień), a nawet mogą zostać cofnięte. W ciągu całej kadencji mamy zamiar skontrolować większość Rad Wydziałów i Rad Naukowych. W roku 2015 prowadzone są kontrole w 35 jednostkach.

Centralna Komisja przygotowała ostatnio zalecenia dotyczące powoływania członków komisji habilitacyjnych i prawidłowego wykonywania przez nich mandatu. Ustalono, między innymi, że członkiem komisji habilitacyjnej nie może być osoba, w stosunku do której istnieją uzasadnione wątpliwości co do jej **bezstronności**. W szczególności nie jest dopuszczalne, aby członek komisji prowadził prace badawcze lub posiadał wspólny dorobek naukowy z habilitantem. Członkiem komisji nie powinna być osoba, która była promotorem lub recenzentem podczas przeprowadzania przewodu doktorskiego habilitanta, a także recenzentem jego publikacji naukowych, wymienionych we wniosku habilitacyjnym. W poszczególnych sekcjach Centralnej Komisji sprawdzamy, czy dana Rada Wydziału lub Rada Naukowa, proponując osoby do składu komisji habilitacyjnej, nie naruszyła tych zaleceń. Członkowie komisji habilitacyjnej powinni także znać odpowiednie akty prawne, tj. obowiązującą ustawę i przepisy wykonawcze. Komisja habilitacyjna, za pośrednictwem dziekana, ma prawo zażądać od habilitanta przedstawienia rozprawy doktorskiej, w celu sprawdzenia oryginalności jego dorobku naukowego od czasu uzyskania stopnia doktora. Jeżeli habilitant tego nie uczyni, przewodniczący komisji lub, z jego upoważnienia, sekretarz zawiadamia go o zawieszeniu postępowania. Informujemy recenzentów, że w recenzjach, w odrębnych, wyraźnie zaznaczonych częściach, muszą uwzględnić ocenę „osiągnięć naukowych” oraz „istotnej aktywności naukowej” habilitanta. Jeżeli recenzja nie spełnia tych warunków, a w szczególności nie zawiera wspomnianych ocen, dziekan (przewodniczący Rady Naukowej) nie powinien takiej recenzji przyjąć; musi wystąpić o jej uzupełnienie lub ją odrzucić. Niestety, takie recenzje są przyjmowane. Należy też pamiętać, że komisja habilitacyjna nie może podejmować uchwał w składzie mniejszym niż 6 osób, w tym konieczny jest udział jej przewodniczącego i sekretarza. Miejscem posiedzenia komisji nie musi być siedziba wydziału, na którym przeprowadzana jest procedura habilitacyjna, może się też ono odbyć w formie wideokonferencji; niedopuszczalny natomiast jest udział w posiedzeniu komisji za pośrednictwem telefonu, Skype’a itp. Niezwykle ważne jest wcześniejsze udostępnienie pełnej dokumentacji wniosku wszystkim członkom Rady Wydziału (Rady Naukowej), ponieważ przed głosowaniem każdy

powinien zapoznać się z autoreferatem habilitanta, monografią lub cyklem publikacji oraz protokołem komisji habilitacyjnej. Niestety, zalecenie to w wielu przypadkach nie jest przestrzegane. Często zdarza się, że członkowie Rad Wydziałów (Rad Naukowych) głosują bez zapoznania się z wnioskiem, jedynie na podstawie sprawozdania sekretarza lub przewodniczącego komisji.

Obecnie kandydat ma wgląd do dokumentacji na każdym etapie postępowania habilitacyjnego, ma też prawo do wycofania wniosku w trakcie jego trwania. Zapisy te wydają się kontrowersyjne, gdyż niedokończenie postępowania poprzez jego umorzenie (wycofanie wniosku) powoduje zniesienie trzyletniej karencji, co pozwala na złożenie nowego wniosku praktycznie na następny dzień. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że wystąpienie o umorzenie postępowania zazwyczaj ma miejsce po pojawieniu się negatywnych recenzji.

W nowelizacji ustawy z dnia 18 marca 2011 r. wprowadzono kontrowersyjny przepis art. 21a, umożliwiający – na mocy decyzji rektora szkoły wyższej (od 1 stycznia 2016 r. również dyrektora instytutu PAN bądź instytutu badawczo-rozwojowego) – osobom posiadającym stopień doktora, które pracowały za granicą i przez co najmniej pięć lat samodzielnie kierowały zespołami badawczymi oraz posiadają znaczący dorobek i osiągnięcia naukowe, uzyskanie uprawnień równoważnych z wynikającymi z posiadania stopnia doktora habilitowanego. Centralna Komisja ma prawo w ciągu trzech miesięcy (od wejścia w życie 1 października 2014 r. kolejnej nowelizacji ustawy – w ciągu czterech miesięcy) od zawiadomienia wyrazić sprzeciw i uchylić decyzję rektora na drodze administracyjnej. Brak takiego działania Centralnej Komisji we wskazanym wyżej terminie powoduje uprawomocnienie się decyzji rektora. W latach 2012–2014 wpłynęło łącznie 66 takich zawiadomień; komisja wyraziła sprzeciw i uchyliła 32 z nich, czyli blisko 50%. W zdecydowanej większości powodem negatywnych decyzji Centralnej Komisji był brak pełnego udokumentowania spełnienia przez kandydata wszystkich wymagań, o których mowa w przytoczonym powyżej artykule ustawy, a w szczególności brak dokumentów potwierdzających samodzielne kierowanie zespołem badawczym przez co najmniej pięć lat podczas pracy za granicą, lub niemożność uznania, iż dorobek oraz osiągnięcia naukowe osoby, której dotyczy zawiadomienie rektora, są na tyle znaczące, że w ocenie komisji mogą być one porównywalne z osiągnięciami kandydatów do habilitacji.

Prezydium Centralnej Komisji przyjęło zasadę: „Zero tolerancji dla nierzetelności naukowej”. Postępujemy zgodnie z art. 29 ust. 2 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym, który mówi, że przesłankami do wznowienia postępowania o nadanie stopnia doktora, doktora habilitowanego lub tytułu profesora mogą być także, oprócz wymienionych w Kodeksie Postępowania Ad-

ministracyjnego, ujawnione okoliczności, wskazujące na to, że stopień doktora, doktora habilitowanego lub tytuł profesora został nadany na podstawie dorobku powstałego z naruszeniem prawa, w tym praw autorskich lub dobrych obyczajów w nauce. Jeżeli Centralna Komisja otrzyma udokumentowaną informację o dopuszczeniu się nierzetelności naukowej, przeprowadza własne postępowanie wyjaśniające, mające na celu uzyskanie przesłanek do wydania (w trybie art. 29 ust. 3 ww. ustawy) postanowienia o wznowieniu danego przewodu lub postępowania. W takich przypadkach powoływani są dodatkowi recenzenci. Jeżeli natomiast informacje o nierzetelności naukowej pojawiają się w czasie procedowania przewodu lub postępowania w radzie jednostki organizacyjnej, Centralna Komisja zwraca się do rady o zawieszenie procedury do czasu **jednoznacznego** wyjaśnienia zarzutów (powołani recenzenci powinni się do tych zarzutów odnieść). Gdy przeprowadzone przez radę postępowanie wyjaśniające bezspornie potwierdzi popełnienie plagiatu, stosowany jest art. 29a ust. 1, nakazujący stwierdzenie w drodze uchwały (a jeżeli Centralna Komisja, to w drodze decyzji) „po przeprowadzeniu procedury unieważniającej, **nieważności postępowania** w sprawie nadania tytułu lub stopnia, jeżeli w pracy stanowiącej podstawę nadania tytułu lub stopnia osoba ubiegająca się o tytuł lub stopień przypisała sobie autorstwo istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego”. Postępowania wznowieniowe prowadzą jednostki organizacyjne, które przeprowadzały przewody/postępowania pierwotne. Wyjątkowo (gdy uprawnienia jednostki prowadzącej postępowanie pierwotne zostały zawieszony bądź jednostka je utraciła) Centralna Komisja wyznacza do prowadzenia postępowania wznowieniowego inną uprawnioną jednostkę. Do Centralnej Komisji często wpływają listy z informacjami o plagiaty i nierzetelnościach naukowych. Inaczej postępujemy, kiedy taki list jest nieudokumentowany, inaczej, jeżeli jest udokumentowany, jeszcze inaczej, gdy jest to informacja podpisana.

Dużym problemem są tzw. „wyjazdy po habilitację” na Słowację. Wiele osób (najwięcej reprezentujących nauki społeczne, w tym pedagogikę i socjologię) wykorzystuje tę drogę awansu naukowego. Wynika to z faktu, że **Konwencja Polsko-Słowacka uznaje stanowisko docenta za odpowiadające stopniowi naukowemu doktora habilitowanego w Polsce**. W umowie z dnia 18 lipca 2005 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o wzajemnym uznawaniu okresów studiów oraz równoważności dokumentów o wykształceniu i nadaniu stopni i tytułów uzyskanych w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Słowackiej, w art. 7 zapisano: „Dyplomy nadania stopnia naukowego «doktor habilitowany» lub stopnia «doktor habilitowany sztuki» uzyskane w Rzeczypospolitej Polskiej oraz dokumenty

nadania tytułu naukowo-pedagogicznego lub artystyczno-pedagogicznego «docent» (w skrócie «doc.») oraz dyplomy o nadaniu stopnia naukowego «doktor věd» (w skrócie «DrSc.») uzyskane w Republice Słowackiej uznaje się za równoważne<sup>7</sup>. Centralna Komisja, wspólnie z Radą Główną Nauki i Szkolnictwa Wyższego, kilkakrotnie zwracała się do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego o dokonanie zmian w podpisanej Konwencji Polsko-Słowackiej, jednakże, jak dotychczas, bez efektu. Tymczasem w ciągu ostatnich siedmiu lat 194 osoby uzyskały habilitację na Słowacji, w tym z pedagogiki (62), teologii (41), ekonomii (13), filozofii (12), psychologii (11), wychowania fizycznego (8), matematyki (6), socjologii (5), historii (5). Habilitacje te nadano głównie w trzech uniwersytetach słowackich: Katolickim Uniwersytecie w Rużomberku (86), Uniwersytecie Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy (36) i Uniwersytecie w Preszowie (31).

Centralna Komisja zajmuje się również rozpatrywaniem wniosków jednostek naukowych o przyznanie uprawnień do nadawania stopnia doktora lub doktora habilitowanego. W latach 2012–2014 rozpatrzyła łącznie 222 takie wnioski i w stosunku do 67 (ok. 30%) podjęła decyzję odmowną. Zgodnie z obowiązującą ustawą, Centralna Komisja nadaje powyższe uprawnienia po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, stąd też ze szczególną starannością rozważa negatywne opinie w danej sprawie, wyrażone przez to gremium. Przesłanki wydania decyzji odmownej są niezmiennie od lat. Znaczna część wniosków nie spełnia wymogów formalnych, przewidzianych w przepisach prawa (niewystarczająca liczba specjalistów z zakresu dziedziny czy dyscypliny, której dotyczy wniosek, brak poważniejszych wyników w działalności naukowej). Są to zwykle wnioski nieuzasadnione, zwłaszcza gdy jednostka nie tylko nie posiada poważniejszych osiągnięć naukowych czy artystycznych, ale nie ma też większego doświadczenia i wyników w kształceniu na poziomie magisterskim (dotyczy to uprawnień do nadawania stopnia doktora). Wśród jednostek ubiegających się o przyznanie uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego pojawiają się i takie, które po uzyskaniu uprawnień do nadawania stopnia doktora nie wykazały się jeszcze wystarczającym doświadczeniem w prowadzeniu przewodów doktorskich. W takich wypadkach Centralna Komisja wydaje decyzję odmowną, uznając, że przed nadaniem takiego uprawnienia powinna mieć możliwość oceny działalności rady w zakresie prowadzonych przewodów doktorskich: poziomu krytyki naukowej i wymagań stawianych doktorantom oraz poprawności formalnej przebiegu przewodu. Największą liczbę, bo około 30% wszystkich wniosków w tej grupie, rozpatrzyła Sekcja Nauk Humanistycznych i Społecznych.

W ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz jej nowelizacjach pojawiały się rozwiązania niespójne, budzące wątpliwości, a nawet błędne. W tej sytuacji Centralna Komisja brała aktywny udział w pracach nad kolejnymi nowelizacjami. Podczas prac nad ostatnią nowelizacją ustawy (obowiązującej od 1 października 2014 r.) przedstawiliśmy 12 propozycji zmian, z których wprowadzono tylko 6. Znowelizowana ustawa eliminuje szereg ewidentnych błędów, które w wielu przypadkach uniemożliwiały nadanie tytułu profesora. Jednakże, opierając się na doświadczeniu wynikającym z pracy w Centralnej Komisji, uważam, że nadszedł czas, aby po ponad 12 latach obowiązywania Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (ustawa z dnia 14 marca 2003 r.) i po kilku jej nowelizacjach **opracować w najbliższym czasie nową ustawę o stopniach i tytułach, po szerokiej konsultacji ze środowiskiem naukowym w Polsce**. Mimo że Centralna Komisja nie ma mocy ustawodawczej, rozpoczęliśmy prace nad przygotowaniem założeń takiej ustawy. Rozpoczęliśmy dyskusję, rozesłaliśmy też ankietę, której wyniki mamy zamiar skonsultować z całym środowiskiem naukowym, szczególnie z Radą Główną Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Konferencją Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Polską Akademią Nauk i Polską Akademią Umiejętności.

Zdaniem Centralnej Komisji, a także wielu środowisk naukowych, istotnej korekty wymaga również wykaz obszarów wiedzy oraz dziedzin i dyscyplin nauki. Liczba dziedzin i dyscyplin powinna zostać zmniejszona – np. przez połączenie niektórych z nich. Nowy wykaz powinien odpowiadać aktualnym potrzebom i trendom rozwijającej się nauki. Ponadto, w wykazie powinny pojawić się nowe dyscypliny, co ułatwiłoby badania interdyscyplinarne i postdyscyplinarne. Niestety, za rozporządzenie w tej sprawie odpowiada minister właściwy do spraw nauki i szkolnictwa wyższego, Centralna Komisja może jedynie proponować określone rozwiązania.

Na zakończenie chciałbym zapewnić, że Centralna Komisja do spraw Stopni i Tytułów dokłada wszelkich starań, aby procedury przynależne jej kompetencjom realizowane były w sposób przejrzysty i sprawny, przy jednoczesnym przestrzeganiu wymagań formalnych.